

Actie-toolkit

Juridische info

stap **1** **2** **3** **4**

Juridische informatie: Tips voor inspraak, bezwaar en beroep

Wil je aan de slag met jouw idee, actie of project? Maar weet je niet goed hoe en waar je moet beginnen? Kijk dan in de actie-toolkit. Daar vind je handige tips, voorbeelden, handleidingen en direct bruikbare informatie om aan de slag te gaan. Van goed idee naar succesvol resultaat.

Ik wil een probleem aanpakken. Hoe begin ik?

Een goed begin is het halve werk. Kijk daarom eerst naar de volgende stappen. Daarin staan waardevolle tips die je helpen om succesvol te zijn. Bij elke stap hebben we documenten gemaakt met uitgebreide tips en tricks.

Dit zijn ze allemaal op een rij:

Stap 1 - Bereid je voor

Stap 2 - Maak een plan

Stap 3 - Bouw aan je actieve groep

Stap 4 - Kom in actie

Juridische informatie: Tips voor inspraak, bezwaar en beroep

Als je het niet eens bent met een besluit van de overheid, kan je juridische stappen nemen. Hier vind je algemene informatie en tips over inspraak, bezwaar en beroepsprocedures. Niet alle stappen hoeven in elke situatie per se gevolgd te worden. Dat is sterk afhankelijk van hoe de situatie is en wat je zoekt of nodig hebt. Ga dus zelf na of je stappen zou kunnen overslaan.

Inhoud

1 Juridische ondersteuning

- 1.1 Heb ik een advocaat nodig?
- 1.2 Waar kan ik juridische hulp vinden?
- 1.3 Financiering van procedures

2 Inspraak op overheidsbesluiten (voorbereidingsprocedure en rechtspraak)

- 2.1 Waar moet ik op letten?
- 2.2 Welke procedure wordt er gevolgd?
- 2.3 Reguliere procedure / bezwaarprocedure
- 2.4 Uniforme openbare voorbereidingsprocedure
- 2.5 Het verschil tussen de twee procedures
- 2.6 Extra inspraakmogelijkheid
- 2.7 Wanneer wordt een procedure aangehouden?
- 2.8 Beginselen van behoorlijk bestuur
- 2.9 Naar de rechter
- 2.10 Andere middelen van invloed uitoefenen

3 Een zienswijze indienen

- 3.1 Hoe lang en waar ligt een besluit ter inzage?
- 3.2 Wie kunnen zienswijzen indienen?
- 3.3 Wat moet er in een zienswijze staan?
- 3.4 Wanneer organiseert de gemeente een hoorzitting?
- 3.5 Het definitieve besluit

4 De bezwaarprocedure

- 4.1 Bekendmaking van besluiten

- 4.2 Wie kunnen er bezwaar maken?
- 4.3 Waar stuur je je bezwaarschrift heen?
- 4.4 Wat moet er in het bezwaarschrift staan?
- 4.5 Schorsing of voorlopige voorziening
- 4.6 Adviescommissie
- 4.7 Wat is het doel van een hoorzitting bij de adviescommissie?
- 4.8 Intrekken van bezwaarschrift

5 Niet tijdig nemen besluit

- 5.1 Dwangsom
- 5.2 Beroep

6 De (hoger) beroepsprocedure

- 6.1 Kan je beroep instellen?
- 6.2 Wie kunnen beroep instellen?
- 6.3 Waar stel je beroep in?
- 6.4 Hoe stel ik tijdig beroep in?
- 6.5 Meer tijd voor beroep of pro-forma beroep
- 6.6 Schorsing of voorlopige voorziening
- 6.7 Wat moet er in een beroepschrift staan?
- 6.8 Wanneer neemt de rechter mijn beroep niet behandeling?
- 6.9 De stappen als je beroep wel ontvankelijk is
- 6.10 Kan ik na de Raad van State nog ergens terecht?

7 Voorlopige voorziening

- 7.1 Procedure stap voor stap

1 Juridische ondersteuning

Wet- en regelgeving is vaak complex en juridische procedures zijn vaak ingewikkeld. Hulp is daarom geen overbodige luxe. Hieronder vind je handige informatie die je kan helpen bij het vinden van de ondersteuning die bij jou past.

1.1 Heb ik een advocaat nodig?

Bijstand van een advocaat is verplicht bij een privaatrechtelijke (civiele) procedure. Bij een bezwaar- of beroepsprocedure in het bestuursrecht is dat niet verplicht (evenmin als in het strafrecht).

Je kunt zelf brieven schrijven en het woord voeren. Het hangt dus van jezelf en jouw financiële mogelijkheden af of je in zo'n geval een advocaat of jurist inhuurt. Dat is overigens wel aan te raden, want een advocaat of een deskundige jurist wordt door de rechter meestal meer als serieuze gesprekspartner behandeld dan een leek. Bovendien kan een advocaat een processtrategie uitzetten, waardoor een zaak meer oplevert. En het scheelt je heel veel tijd en moeite.

Tip: binnen bestuursrechtelijke procedure kan een bestuursrechtelijk jurist een goedkoper alternatief voor een advocaat zijn.

Als je overweegt een advocaat in te schakelen, let dan op de volgende zaken:

- Werkt de advocaat regelmatig op het gebied van natuur en milieu?
- Zo ja, komt de advocaat bij die zaken in actie voor of tegen de bescherming van natuur en milieu?
- Advocaten gespecialiseerd in het Milieurecht vind je bij [Stichting Milieurechtsbijstand Nederland](#) of [Vereniging van Milieurechtadvocaten](#).

1.2 Waar kan ik juridische hulp vinden?

Je kan bij verschillende instanties aankloppen voor juridische hulp. We hebben de belangrijkste op een rij gezet:

Stichting Milieurechtsbijstand Nederland

Stichting Milieurechtsbijstand Nederland heeft gespecialiseerde milieuadvocaten onder zich die kunnen helpen bij het zoeken naar de juiste procedurele wegen en het bewandelen daarvan. Zij geven advies en helpen je bij het voeren van procedures bij de rechter.

PILP

PILP is een project van het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM). Het NJCM bestaat uit deskundige en betrokken vrijwilligers die maatschappelijke en politieke ontwikkeling scherp in de gaten houden. Het project PILP staat voor Public Interest Litigation Project. PILP houdt zich bezig met strategisch procederen om te komen tot duurzame, sociale en juridische veranderingen in Nederland. De zaken die zij op zich nemen draaien altijd om één of meer mensenrechten en dienen het algemeen belang.

Heb jij hulp nodig bij je zaak? Kijk dan of jouw zaak aan de volgende criteria voldoet:

- Schendt de zaak een **mensenrecht**?
- Wordt het algemeen belang gediend met de zaak? Houdt er rekening mee dat de zaak potentie moet hebben om structurele maatschappelijke en/of juridische verandering te bewerkstelligen.

Is het antwoord op deze vragen 'ja'? Dan gaat het PILP verdiepend onderzoek doen. Hierbij betrekken zij personen en instanties, relevante deskundige uit (de werkgroepen van) het NJCM en het bredere netwerk. Er wordt een strategie opgesteld en daar-

mee is het voorlopig onderzoek afgerond. De projectraad zal dan besluiten of er een zaak van wordt gemaakt. Als dat zo is, wordt er ook een politieke analyse en een mediacampagne gemaakt.

Client Earth

ClientEarth is een internationale organisatie die bestaat uit activistische advocaten die zich inzetten voor een gezonde planeet. Hun focus ligt voornamelijk op het **Hof van Justitie van de Europese Unie**. ClientEarth verleent gratis juridische hulp aan zaken die zij de moeite waard vinden.

1.3 Financiering van procedures

Een advocaat kost geld. Informeer altijd eerst naar de tarieven van een advocaat en maak duidelijke afspraken vooraf. Er zijn verschillende manieren om juridische procedures te financieren.

Gesubsidieerde rechtsbijstand

Als je een laag inkomen en (nagenoeg) geen vermogen hebt, kun je in sommige gevallen in aanmerking komen voor gesubsidieerde rechtsbijstand van een advocaat. Dat geldt ook voor stichtingen of verenigingen. Voor meer informatie over eventuele financiering van rechtsbijstand kun je terecht op de site van de **Raad voor Rechtsbijstand**.

Als een of meer betrokkenen een rechtsbijstandsverzekering hebben, kun je daar ook een beroep op doen. Sommige verzekeringen bieden de mogelijkheid om een advocaat naar keuze in te schakelen, bij andere word je geholpen door de jurist(en) van de verzekeraar. Als er meerdere mensen zijn met een rechtsbijstandsverzekering bij verschillende verzekeraars, kunnen deze verzekeraars de kosten gezamenlijk delen, wat voordelig voor ze is. Ook gesubsidieerde rechtsbijstand kan daarbij worden betrokken.

Crowdfunding

Een andere oplossing is crowdfunding. Daarbij laat je geïnteresseerden meebetalen aan de proceskosten. Voorbeelden hiervan zijn:

Crowdsueing

Crowdsueing is een soort marktplaats voor het vinden van medestanders voor de aanpak van onrecht. Het doel van 'crowdsueing' is de wetgeving en de manier waarop bedrijven en organisaties met ons omgaan te veranderen. Op dit platform kunnen mensen elkaar vinden om hun krachten te bundelen voor een bepaald maatschappelijk belang. Je kan bijvoorbeeld samen:

- een partij via sociale media tot ander gedrag motiveren
- een advocaat inhuren en de kosten verlagen door donaties te verzamelen

The Crowd Versus

The Crowd Versus is een crowdfundingplatform voor acties ter verdediging van fundamentele rechten over de hele wereld. Ze helpen voornamelijk NGO's en stichtingen om geld op te halen voor gerichte juridische stappen tegen bedrijven of personen die winst maken ten koste van het milieu, bepaalde groepen mensen of de mensheid als geheel.

2

Inspraak op overheidsbesluiten (voorbereidingsprocedure en rechtspraak)

Bij veel overheidsbesluiten die worden genomen en plannen die worden vastgesteld over de inrichting en het gebruik van de leefomgeving, moet een voorbereidingsprocedure doorlopen worden. Dit is om de burger inspraak te geven en ervoor te zorgen dat besluiten zorgvuldig genomen worden.

- 2.1 Waar moet ik op letten?
- 2.2 Welke procedure wordt er gevolgd?
- 2.3 Reguliere procedure / bezwaarprocedure
- 2.4 Uniforme openbare voorbereidingsprocedure
- 2.5 Het verschil tussen de twee procedures
- 2.6 Extra inspraakmogelijkheid
- 2.7 Wanneer wordt een procedure aangehouden?
- 2.8 Beginselen van behoorlijk bestuur
- 2.9 Naar de rechter
- 2.10 Andere middelen van invloed uitoefenen

2.1 Waar moet ik op letten?

Wil je invloed/inspraak hebben op besluiten die genomen gaan worden of voorkomen dat bepaalde besluiten worden uitgevoerd, let dan op het volgende:

- Wees op de hoogte van aanvragen die gedaan zijn en de (ontwerp)besluiten die genomen gaan worden of al genomen zijn,
- Houd goed in de gaten wanneer er een inspraakmogelijkheid voor je is.
- Kijk dus regelmatig in dag- en huis-aan-huisbladen, op de website van het bestuursorgaan en in de Staatscourant. Daarin worden de aanvragen en (ontwerp)besluiten bekendgemaakt. En ga na welke procedure gevolgd wordt, want dat bepaalt welke inspraakmogelijkheid je als burger/belanghebbende hebt en wanneer je daar gebruik van kan/moet maken.

Deze inspraakmogelijkheid aan het begin van de procedure is zo enorm belangrijk omdat dit je kans is om invloed uit te oefenen en betrokken te raken in de procedure. In het recente *Varkens in Nood*-arrest van de Raad van State is bepaald dat het wel of niet gebruik maken van deze inspraakmogelijkheid geen gevolgen heeft voor je ontvankelijkheid in beroep (let op: dit geldt enkel voor het omgevingsrecht). Maar bedenk wel: hoe eerder je je stem kunt laten horen, hoe meer mogelijkheden er zijn om de plannen aan te passen.

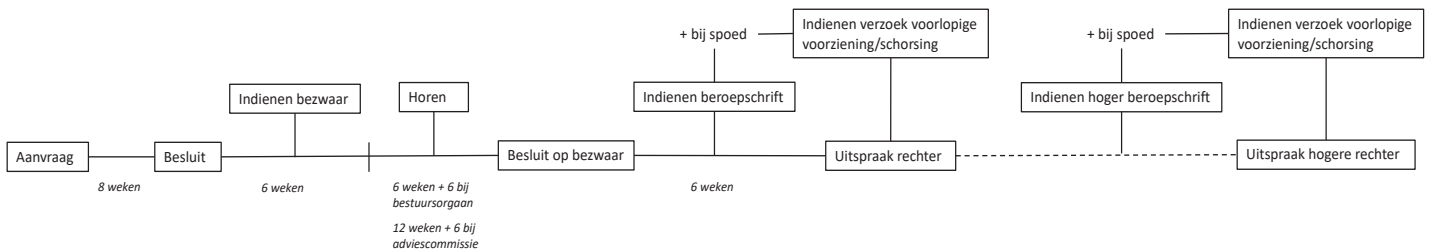
2.2 Welke procedure wordt er gevolgd?

Er bestaan twee voorbereidingsprocedures bij overheidsbesluiten. De reguliere, ook wel bezwaarprocedure en de uniforme openbare voorbereidingsprocedure. Welke procedure doorlopen moet worden, hangt af van het te nemen besluit. In principe wordt de reguliere procedure gevolgd, zoals bijvoorbeeld bij **handhavingsbesluiten** of een omgevingsvergunning voor uitsluitend het kappen van bomen of het slopen van een gebouw.

De uniforme openbare voorbereidingsprocedure wordt gevolgd wanneer dat expliciet bij wet is bepaald (art. 3.10 Wabo). Dit gaat meestal om besluiten en aanvragen die een groot effect zullen hebben op de omgeving zoals **bestemmingsplannen**, **omgevingsplannen**, **inpassingsplannen** en sommige **omgevingsvergunningen** (bijvoorbeeld voor bedrijfsactiviteiten).

2.3 Reguliere procedure / bezwaarprocedure

Reguliere bezwaar- en beroepsprocedure

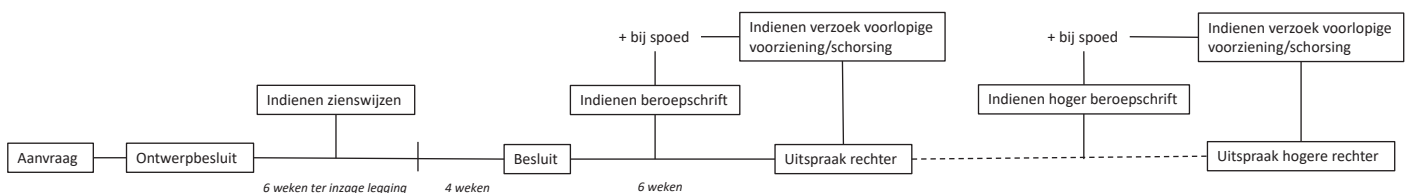
Deze procedure is geregeld in hoofdstuk 6 en 7 Algemene wet bestuursrecht.

Voor meer informatie over de reguliere procedure / bezwaarprocedure zie: [De bezwaarprocedure](#).

Als je het met het besluit op het bezwaar niet eens bent, kun je in principe **beroep instellen** bij de rechtbank. Hiervoor heb je 6 weken.

2.4 Uniforme openbare voorbereidingsprocedure

Uniforme openbare voorbereidingsprocedure

Deze procedure is geregeld in afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht.

Voor meer informatie over de uniforme openbare voorbereidingsprocedure zie: [Een zienswijze indienen](#).

Als je het met het definitieve besluit niet eens bent, dan kun je in principe **beroep instellen** bij de recht-

bank. Hiervoor heb je 6 weken.

2.5 Het verschil tussen de twee procedures

In de bezwaarprocedure is je eerste inspraakmogelijkheid er nádat het definitieve besluit genomen is, namelijk met het maken van bezwaar. Hiervoor moet je wel **belanghebbende** zijn. Dit bezwaar dien je in bij het bestuursorgaan.

Bij de uniforme openbare voorbereidingsprocedure is je eerste inspraakmogelijkheid als burger er nog voordat het definitieve besluit genomen is, namelijk met het indienen van een zienswijze. In de bekend-

making van het ontwerpbesluit staat vermeld wie zienswijzen in kunnen dienen. Bij milieu- en ruimtelijke besluiten, zoals omgevingsvergunningen voor milieu, bestemmingsplannen en projectbesluiten kan meestal iedereen een zienswijze indienen, je hoeft dan geen belanghebbende te zijn. Tegen het definitieve besluit kun je na het indienen van een zienswijze geen bezwaar maken, maar ga je in de meeste gevallen in **beroep bij de rechtbank**.

2.6 Extra inspraakmogelijkheid

Bestuursorganen kunnen ervoor kiezen om meer inspraakmogelijkheden te organiseren dan wettelijk is voorgeschreven. Bijvoorbeeld door een voorontwerp of ontwerpbesluit ter inzage te leggen. Je kunt hier als omwonende op reageren. Dit gebeurt meestal bij zaken die gevoelig liggen in de buurt. Denk aan grootschalige, invloedrijke plannen, zoals bestemmingsplannen, omgevingsplannen of structuurvisies.

Ook worden er soms werkgroepen van belangstellenden samengesteld, die meedenken in de ontwerpfase (burgerparticipatie). Je hoeft daar geen gebruik van te maken, maar het is wel een goede kans om de plannen in een vroeg stadium bij te sturen. Als je van die extra inspraakmogelijkheden gebruik maakt, ontnemt dit niet je recht om in een latere fase zienswijzen, bezwaar of beroep in te stellen.

2.7 Wanneer wordt een procedure aangehouden?

Soms lopen er naast de procedure tot verlening van een omgevingsvergunning nog andere procedures. In sommige gevallen kan de uitkomst daarvan van belang zijn voor de afweging of de aangevraagde

omgevingsvergunning wel of niet verleend kan worden. In zo'n geval kan (of moet) de procedure worden aangehouden, oftewel worden stilgelegd totdat de uitkomst van een andere procedure bekend is.

2.8 Beginselen van behoorlijk bestuur

Welke procedure er ook gevolgd wordt, het bestuursorgaan moet zich in alle gevallen houden aan algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Denk aan een zorgvuldige voorbereiding en een goede belangenafweging (afdeling 3:2 Awb).

Heb je een klacht over de manier waarop je zaak is behandeld bij het betreffende bestuursorgaan, dan kan je hiermee terecht bij een ombudsman. Kijk of het bestuursorgaan een ombudsman heeft. Is dat niet zo, dan kun je bij de [Nationale Ombudsman](#) terecht.

2.9 Naar de rechter

Na de voorbereidingsprocedure, als een besluit definitief is vastgesteld en ook beslist is op de ingediende bezwaarschriften, volgt eventueel de fase van rechtspraak. Dat is in de meeste gevallen eerst de [rechtbank](#), gevolgd door de [Raad van State](#).

Een uitzondering hierop is een bestemmingsplan en een omgevingsvergunning milieu voor zware industrie. Hiervoor ga je voor beroep niet naar de Rechtbank, maar naar de Raad van State. Hoger beroep is in dat geval niet meer mogelijk.

Niet alle besluiten lenen zich voor beroep. Als beroep mogelijk is, staat dat aangegeven in het

besluit. En je kunt alleen beroep instellen bij de rechter als je ook zienswijzen hebt ingediend of bezwaar hebt gemaakt (art 6:13 Awb).

[Zie 2.3 en 2.4]

Beroep bij de bestuursrechter is geregeld in [hoofdstuk 8 van de Awb](#).

Hoger beroep is geregeld in [titel 8.5 Algemene wet bestuursrecht](#).

Zowel voor het indienen van je beroep als je hoger beroep heb je 6 weken.

Voor meer informatie over (hoger) beroep, zie [Hoofdstuk 6- De \(hoger\) beroepsprocedure](#).

2.10 Andere middelen van invloed uitoefenen

Naast het voeren van juridische procedures, kan het erg nuttig zijn, soms zelfs effectiever, om allerlei andere (actie)middelen te gebruiken om je stand-

punten over een plan of besluit kenbaar te maken. Meer informatie hierover vind je in onze actie-toolkit.

3

Een zienswijze indienen

Als de overheid een ontwerpbesluit ter inzage legt, kun je daarover formeel je mening geven. Dat noemen we een zienswijze indienen. De overheid moet jouw mening (zienswijze) dan meewegen bij het definitieve besluit.

- 3.1 Hoe lang en waar ligt een besluit ter inzage?
- 3.2 Wie kunnen zienswijzen indienen?
- 3.3 Wat moet er in een zienswijze staan?
- 3.4 Wanneer organiseert de gemeente een hoorzitting?
- 3.5 Het definitieve besluit

3.1 Hoe lang en waar ligt een besluit ter inzage?

Het is belangrijk om op de hoogte te zijn van nieuwe ontwerpbesluiten om daar op tijd je zienswijze op in te dienen.

Ontwerpbesluiten liggen zes weken ter inzage op goed toegankelijke locaties zoals het gemeentehuis of de openbare bibliotheek. Het bestuursorgaan moet die ter inzagelegging actief bekendmaken. In elk geval door het plaatsen van advertenties in één of meer dag- en huis-aan-huisbladen. Het besluit

wordt ook digitaal bekendgemaakt op de website van het bestuursorgaan.

Indien het een besluit betreft van de centrale overheid, dan moet dit in de Staatscourant en op de website gepubliceerd worden.

Kijk voor meer informatie op www.officielebekendmakingen.nl of, voor bestemmingsplannen of omgevingsplannen, op www.ruimtelijkeplannen.nl.

3.2 Wie kunnen zienswijzen indienen?

In de bekendmaking van het ontwerpbesluit staat vermeld wie zienswijzen in kunnen dienen. Bij milieu- en ruimtelijke besluiten, zoals omgevings-

vergunningen voor milieu, bestemmingsplannen en projectbesluiten kan iedereen een zienswijze indienen.

3.3 Wat moet er in een zienswijze staan?

De zienswijze moet in ieder geval bevatten:

- de naam en het adres van de indiener of indiennende groep
- de datum van de zienswijze
- een omschrijving en de datum van het besluit waartegen de zienswijze is gericht
- de gronden (argumenten) van de zienswijze
- als de indiener een vereniging of stichting is, de statuten en een recent uittreksel van de Kamer van Koophandel

In de zienswijze moet je **alle** gronden (argumenten) noemen die je erbij wilt betrekken. Bewaar dat niet voor een gunstiger moment. Dit is namelijk belang-

rijk als je naar aanleiding van het definitieve besluit beroep wilt instellen bij de rechter. Je kunt je argumenten wel uitwerken in de hoger beroepsfase, of bewijzen toevoegen, maar nieuwe gronden inbrengen kan dan in principe niet.*

NB: Het is niet mogelijk om binnen de zienswijzetermijn aan te kondigen dat je een zienswijze wilt indienen, om later pas de argumenten daarvan te verzenden (pro forma zienswijze).

In dit document vind je een [voorbeeldbrief](#) voor het indienen van een zienswijze.

3.4 Wanneer organiseert de gemeente een hoorzitting?

Het bestuursorgaan kan vóór het nemen van het definitieve besluit een hoorzitting organiseren, maar is daartoe niet verplicht. Als er geen hoorzitting is vermeld in de bekendmaking van het besluit, kun je vragen om er een te organiseren.

Tijdens de hoorzitting kun je mondelinge zienswijzen indienen. Ook degenen die een schriftelijke zienswijze hebben gegeven, kunnen op deze zitting het woord voeren.

Let op: controleer zorgvuldig of je zienswijze wel goed is weergegeven in het verslag van de zitting.

Zorg ervoor dat je binnen de gestelde inspraaktermijn (binnen 6 weken vanaf de eerste dag van terinzagelegging, tenzij anders bepaald) je zienswijze mondeling of schriftelijk indient. Het kan zijn dat de hoorzitting na die termijn wordt georganiseerd. Je moet er dan voor zorgen dat je je zienswijze eerder indient!

3.5 Het definitieve besluit

Nadat de termijn voor het indienen van zienswijzen is verstreken, komt het bestuursorgaan tot een definitief besluit. Hiervoor heeft het tot uiterlijk 6 maanden na ontvangst van de aanvraag de tijd. Mocht je het niet eens zijn met het definitie-

ve besluit dan kun je, als je belanghebbende bent, **beroep instellen** bij de rechtbank.

De wettelijke bepalingen over de Uniforme openbare voorbereidingsprocedure staan in [afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht](#).

* Deze regel geldt alleen voor het omgevingsrecht. Bij de meeste andere onderwerpen binnen het bestuursrecht (bijvoorbeeld bij het sociaal zekerheidsrecht of het vreemdelingenrecht) mogen er op een later moment namelijk wel nieuwe gronden worden ingebracht.

4

De bezwaarprocedure

Als je het niet eens bent met een besluit genomen door het bestuursorgaan, kun je in sommige gevallen daartegen bezwaar maken. Het indienen van een bezwaar is een belangrijk moment, omdat dit het moment is waarop je betrokken kunt raken in de procedure. Heb je namelijk geen bezwaar ingediend, dan kun je in een latere fase ook niet in beroep bij de rechter.

- 4.1 Bekendmaking van besluiten
- 4.2 Wie kunnen er bezwaar maken?
- 4.3 Waar stuur je je bezwaarschrift heen?
- 4.4 Wat moet er in het bezwaarschrift staan?
- 4.5 Schorsing of voorlopige voorziening
- 4.6 Adviescommissie
- 4.7 Wat is het doel van een hoorzitting bij de adviescommissie?
- 4.8 Intrekken van bezwaarschrift

4.1 Bekendmaking van besluiten

Besluiten worden bekendgemaakt door middel van advertenties in een of meer dag- en huis-aan-huisbladen of op een andere geschikte wijze. Het besluit wordt ook digitaal bekendgemaakt op de website van het bestuursorgaan. Indien het een besluit betreft, genomen door de centrale overheid, dan moet dit in de Staatscourant gepubliceerd worden en via elektronische weg bekend gemaakt worden.

Besluiten liggen gedurende zes weken ter inzage op goed toegankelijke locaties zoals het gemeentehuis

of de openbare bibliotheek. In deze periode kun je schriftelijk een bezwaarschrift indienen. Dien je na het verstrijken van deze termijn een bezwaarschrift in, dan wordt je bezwaarschrift 'niet ontvankelijk' verklaard. Het is dus erg belangrijk om de bekendmakingen van besluiten in de gaten te houden en daar tijdig op te reageren!

Kijk voor bekendmakingen op de website van het bestuursorgaan, op www.officialebekendmakingen.nl of op www.ruimtelijkeplannen.nl.

4.2 Wie kunnen er bezwaar maken?

Veel besluiten van overheden staan open voor bezwaar en/of beroep. Maar alleen belanghebbenden kunnen bezwaar maken tegen overheidsbesluiten. Dat wil zeggen dat je een belang moet hebben bij het al dan niet doorgaan van het besluit. Bijvoorbeeld als je zicht zult hebben op een gebouw wat er volgens een besluit zal komen. Of als jouw winkel

niet meer bereikbaar zal zijn. Je moet jouw belang ook kunnen aantonen. Als je geen belanghebbende bent en toch gaat procederen, word je namelijk 'niet ontvankelijk' verklaard. Dit betekent dat het bestuursorgaan dan niet op je bezwaren hoeft in te gaan en dat je ook niet de mogelijkheid hebt om in beroep te gaan bij de rechter.

4.3 Waar stuur je je bezwaarschrift heen?

Bezwaar kun je maken bij het overheidsorgaan dat het besluit heeft genomen, waartegen je bezwaar gericht is. Onderaan het besluit of in de bekendmaking van het besluit staat in de meeste gevallen vermeld waar je het bezwaarschrift naartoe moet sturen. Is het onduidelijk, bel dan het bestuursorgaan.

Daarnaast dient bij de bekendmaking van de beslis-sing op de website of in de krant (zoals het huis-aan-huisblad) vermeld te staan: waar, hoe, tot wanneer je je bezwaar kunt indienen.

Het is aan te raden het bezwaarschrift aangetekend te versturen. Je hebt dan een bewijs dat je het op tijd hebt verstuurd.

Het indienen van een bezwaar kost geen geld, afgezien van je eigen kosten (portokosten, aangetekend verzenden, en eventueel kosten van deskundig advies).

4.4 Wat moet er in het bezwaarschrift staan?

Een bezwaarschrift moet in ieder geval bevatten:

- de naam en het adres van de indiener of indienerende groep
- de namen en adressen van degenen die je hebben gemachtigd om namens hen op te treden (machtiging bijsluiten),
- de datum van het bezwaarschrift
- een omschrijving en de datum van het besluit waartegen het bezwaar is gericht
- de gronden (redenen) van het bezwaar
- in het geval dat de groep een vereniging of stichting is, de statuten en een recent uittreksel van de Kamer van Koophandel.

In het bezwaarschrift moet je verder alle gronden noemen die je erbij wilt betrekken. Je kunt de argumenten eventueel later uitwerken, en onderbouwen met bewijsstukken, literatuur of onderzoeks-

gegevens, maar nieuwe argumenten kun je over het algemeen niet indienen nadat de termijn voor het indienen van bezwaar is verstreken.*

Kijk voor goede argumenten ook altijd in de wet of de regeling waar het besluit op is gebaseerd. Vaak staat er in aangegeven aan welke eisen het besluit moet voldoen, of hoe een aanvraag moet worden beoordeeld.

Zorg ervoor dat je je bezwaar goed motiveert. "Wie eist bewijst" is de gangbare regel. Dus zorg ervoor dat je je mening onderbouwt met foto's, deskundigen-rapporten of verwijzingen naar (algemeen gerespecteerde) websites, boeken of artikelen.

* Ook hier geldt dat deze regel alleen belangrijk is bij het omgevingsrecht. Bij andere onderwerpen mogen er op een later moment nog nieuwe argumenten worden genoemd.'

Kostenvergoeding proces

Als je een bezwaar- of beroepsprocedure tegen een bestuursorgaan of bij de rechtbank of Raad van State voert, is het mogelijk om een proceskostenvergoeding te krijgen. En in de fase bij de rechtbank of Raad van State ook vergoeding van het door jou betaalde griffierecht.

Je moet dit al tijdens het indienen van je bezwaar- of beroepschrift aangeven. Dus is het handig om dit meteen in je brief te verwerken. Je krijgt dan daarna, indien nodig, bericht hierover van de rechtbank of Raad van State.

Niet alle kosten kunnen worden vergoed. Voorbeelden van mogelijk vergoede kosten zijn:

- uittreksels, telegrammen of kosten van internationale communicatie
- verletkosten (gemiste inkomsten of opbrengsten omdat jijzelf of een belanghebbende afwezig moet zijn vanwege de gevoerde procedure)
- kosten van juridische hulp van derden
- reis- en verblijfskosten van jouzelf of een belanghebbende

- kosten van getuigen en deskundigen (indien voorgeschreven ook kosten van een arts als gemachtigde)

Niet onder alle omstandigheden kun je een vergoeding krijgen. Voorwaarde is bijvoorbeeld dat het besluit dat je aanvecht uiteindelijk wordt gewijzigd omdat het bestuursorgaan dat dat besluit nam iets te verwijten valt.

Voorbeeldbrief bezwaarschrift

Bekijk een voorbeeldbrief van een bezwaarschrift in dit document, onder [modelbezwaarschrift](#)

Extra tijd aanvragen

Als je te weinig tijd hebt om een gedegen bezwaarschrift op te stellen, kun je een kort, inleidend ("pro forma-")bezwaarschrift indienen. Je geeft dan aan op welke gronden (argumenten) je bezwaar wilt maken. En je vraagt extra tijd om het bezwaarschrift verder aan te vullen.

4.5 Schorsing of voorlopige voorziening

Als je een bezwaarschrift hebt ingediend, kan het zijn dat het besluit toch in werking is getreden. Dat betekent dat het besluit of de vergunning mag worden gebruikt of uitgevoerd. Een verleende omgevingsvergunning voor kappen mag dus worden gebruikt, ook al heb je bezwaar gemaakt.

Als je dat wilt voorkomen, kun je - als je een bezwaarschrift hebt ingediend - vragen om een **schorsing** van het besluit, waardoor het nog niet in werking treedt, of je kunt de bestuursrechter vragen om een **voorlopige voorziening**.

4.6 Adviescommissie

Meestal vraagt het bestuursorgaan aan een onafhankelijke adviescommissie om de ingediende bezwaarschriften te beoordelen. De adviescommissie geeft het bestuursorgaan vervolgens een advies over de te nemen beslissing op bezwaar. Dit advies is niet bindend maar als het bestuursorgaan besluit het advies niet te volgen moet dit wel met goede argumenten worden onderbouwd.

Wat is horen?

De adviescommissie zal jou en andere betrokkenen vragen om een mondelinge toelichting. Dit wordt 'horen' genoemd. Meestal gebeurt dit op een hoorzitting waarbij alle betrokkenen worden uitgenodigd.

Jij en de personen die bij de voorbereiding van de beslissing hun mening hebben gegeven, worden hierover ingelicht. Het bestuursorgaan hoeft jou niet altijd te horen.

Je wordt gehoord in het bijzijn van de andere betrokkenen. Je kunt getuigen of een deskundige inschakelen bij het horen. De kosten voor de getuigen en deskundigen die je meebrengt, moet je zelf betalen (zie bij Kostenveroordeling onder 4.5). Je kunt je tijdens de hoorzitting laten bijstaan. Je kunt je ook laten vertegenwoordigen. Dan doet iemand

anders voor jou het woord. Je hoeft dan zelf niet bij het horen aanwezig te zijn.

Als je een kennis of familielid inschakelt om je te vertegenwoordigen, dan moet je die persoon een schriftelijke machtiging meegeven die je zelf hebt ondertekend. Als je een advocaat het woord laat voeren is dit niet nodig.

4.7 Wat is het doel van een hoorzitting bij de adviescommissie?

Het doel van een hoorzitting is dat de commissie die de bezwaarschriften behandelt een compleet beeld krijgt van alle feiten en omstandigheden die van belang zijn bij het bestreden besluit. De commissie beoordeelt dan aan de hand van wet- en regelgeving of zij vindt dat het bestuur de juiste beslissing heeft genomen. Zij adviseert het bestuur over de (niet)ontvankelijkheid van de belanghebbenden, de

(on)gegrondheid van de bezwaren, en over eventuele aanpassing, intrekking of instandhouding van het besluit. Tijdens de hoorzitting van de commissie krijg je de gelegenheid om je bezwaren mondeling toe te lichten. Je kunt deskundigen of adviseurs meebrengen, maar ook foto's of plankaarten. Ook de andere partijen mogen hun argumenten naar voren brengen.

4.8 Intrekken van bezwaarschrift

Ben je van gedachten veranderd en wil je je bezwaar intrekken, dan kan dat schriftelijk en mondeling. Tijdens de hoorzitting kun je je bezwaar alleen mondeling intrekken.

Ook hierover krijg je bericht. Heb je na de geldende termijn nog geen bericht ontvangen, dan kun je **in beroep gaan** tegen het niet op tijd nemen van een beslissing. Daaraan zijn wel kosten verbonden.

Beslistermijn

Het bestuursorgaan moet in het algemeen binnen zes weken na ontvangst van het bezwaarschrift een beslissing nemen. Hiervan krijgen jij en andere betrokkenen schriftelijk bericht.

De beslistermijn kan echter door het bestuursorgaan met zes weken worden verlengd. Als een adviescommissie is betrokken bij het beoordelen van het bezwaarschrift, dan dient er binnen twaalf weken een beslissing genomen te worden. Deze termijn kan ook met zes weken worden verlengd.

De beslissing op het bezwaarschrift

Het bestuursorgaan geeft bij de uiteindelijke beslissing op bezwaar aan waarom ze deze keuze heeft gemaakt. Als je het niet eens bent met de beslissing, kun je binnen zes weken beroep instellen bij de **rechtbank** of bij de **Raad van State**. In de beslissing moet vermeld staan waar je **in beroep kunt gaan**. De wettelijke bepalingen over de bezwaarprocedure staan in **hoofdstuk 6 en 7 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb)**.

5

Niet tijdig nemen besluit

Het niet tijdig nemen van een besluit is ook een besluit, net als de schriftelijke weigering om een besluit te nemen. Je staat in zo'n geval niet met lege handen: je kunt tegen zo'n besluit bezwaar en beroep instellen. Als een bestuursorgaan niet tijdig een besluit neemt op een aanvraag, leidt dat in sommige gevallen automatisch tot de gevraagde beslissing. Dat noem je een positief besluit van rechtswege.

5.1 Dwangsom

Bij termijnoverschrijdingen die niet leiden tot zo'n van rechtswege positief besluit kun je het bestuursorgaan dwingen om een besluit te nemen. Maak dan gebruik van de dwangsomregeling van paragraaf 4.1.3.2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Nadat je het bestuursorgaan in een brief in gebreke hebt gesteld (de termijnoverschrijding hebt vastgesteld), moet het bestuursorgaan een dwangsom aan je betalen als het twee weken na de ingebrekestelling nog steeds niet beslist heeft.

Download het [standaardformulier ingebrekestelling](#), waarmee je om betaling van de dwangsom(men) kunt vragen.

NB: Deze dwangsomregeling geldt niet meer voor de verzoeken op grond van de Wet open overheid, zie [art. 8.2 Woo](#). En helaas geldt ze ook niet voor besluiten op bezwaarschriften.

5.2 Beroep

Je kunt beroep instellen tegen het niet tijdig nemen van een besluit (zie verder [artikel 6:12 van de Awb](#)) of tegen de schriftelijke weigering om een besluit te nemen. In dat geval hoef je niet eerst een bezwaarschrift in te dienen.

6

De (hoger) beroepsprocedure

De procedures voor beroep en hoger beroep zijn in de basis hetzelfde. Een belangrijke uitzondering is de instantie waar het beroep ingediend moet worden. Je kunt in de onderstaande tekst in plaats van 'beroep' ook 'hoger beroep' lezen, met uitzondering van de tekst in de paragraaf: "Waar stel je beroep in?"

- 6.1 Kan je beroep instellen?
- 6.2 Wie kunnen beroep instellen?
- 6.3 Waar stel je beroep in?
- 6.4 Hoe stel ik tijdig beroep in?
- 6.5 Meer tijd voor beroep of pro-forma beroep
- 6.6 Schorsing of voorlopige voorziening
- 6.7 Wat moet er in een beroepschrift staan?
- 6.8 Wanneer neemt de rechter mijn beroep niet in behandeling?
- 6.9 De stappen als je beroep wel ontvankelijk is
- 6.10 Kan ik na de Raad van State nog ergens terecht?

6.1 Kan je beroep instellen?

Tegen veel overheidsbesluiten kun je beroep instellen, maar dat geldt niet voor allemaal. Tegen de vaststelling van algemene regels kun je bijvoorbeeld

geen beroep instellen. In [Bijlage 2 van de Algemene wet bestuursrecht](#) is een lijst opgenomen van uitgezonderde besluiten.

6.2 Wie kunnen beroep instellen?

Alleen [belanghebbenden](#) kunnen een beroepschrift indienen. Je moet bovendien in veel gevallen eerst [zienswijzen](#) of een [bezwaar-](#) of [beroepschrift](#) hebben ingediend om in (hoger)beroep te kunnen gaan. Dit is afhankelijk van de procedure die van toepassing is. Bij een beroep over een omgevingsrechtelijk probleem is het indienen van een zienswijze bij-

voorbeeld niet verplicht.

Er zijn enkele uitzonderingen op deze regel. Als het besluit gewijzigd is ten opzichte van het ontwerp- of het eerdere besluit kan je tegen de wijzigingen wel in beroep gaan, ook al heb je niet eerder zienswijzen, of een bezwaar- of beroepschrift ingediend.

6.3 Waar stel je beroep in?

In het besluit kun je lezen bij welk orgaan je beroep in kunt stellen. Het is wettelijk verplicht om die

informatie in het besluit op te nemen of bij te sluiten. Als die informatie ontbreekt, bel dan met de

instantie die het besluit heeft genomen. In de meeste gevallen stel je beroep in bij de rechtbank, sector bestuursrecht. De vestigingsplaats van het bestuursorgaan die het besluit genomen heeft, bepaalt welke rechtbank over de zaak gaat beslissen en waar je je beroep naartoe moet sturen. Kijk voor adresgegevens en meer informatie op [rechtspraak.nl](https://www.rechtspraak.nl) (onder rechtbanken). De regels hiervoor vind je in [hoofdstuk 8 van de Algemene wet bestuursrecht](#).

Soms kun je tegen uitspraken van de rechtbank hoger beroep instellen. Er zijn verschillende instanties waarbij je hoger beroep kunt instellen, maar in het geval van ruimtelijke ordening en milieuzaken doe je dat bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het kan ook zijn dat je het gewone beroep bij deze instantie moet instellen, zonder dat je eerst naar de rechtbank gaat dus. Voorbeelden hiervan zijn sommige ruimtelijke ordeningszaken op grond van de [Crisis- en herstelwet](#) en in het geval van bestemmingsplannen.

6.4 Hoe stel ik tijdig beroep in?

Je moet je beroepschrift binnen zes weken na de dag van verzending van het besluit versturen: het beroepschrift mag op de laatste dag van de beroepstermijn worden gefaxt of per post verstuurd. Het is verstandig om je beroepschrift aangezekend te versturen. Je kunt dan aantonen dat je het op tijd hebt verzonden. De rechtbanken zijn bezig om digitaal procederen mogelijk te maken, maar dat is nog niet landsbreed ingevoerd. Als je graag je beroepschrift per mail wilt indienen, bel dan met de rechtbank om te vragen of dat wordt geaccepteerd. Bevestig dat gesprek per mail, als bewijs.

Op het besluit waar je beroep tegen instelt zal vaak een uiterste verzenddatum te vinden zijn. De beroepstermijn wordt ook vermeld in de krant, of op de website van het bestuursorgaan, bij de bekendmaking van het besluit. Is je beroepschrift niet binnen zes weken verstuurd naar de [rechtbank](#) of de [Raad van State](#), dan verspeel je in principe je recht om beroep in te stellen. Je beroep wordt dan, zoals dat heet, niet-ontvankelijk verklaard. Dit betekent dat de rechter niet verplicht is om je beroepschrift inhoudelijk te behandelen.

6.5 Meer tijd voor beroep of pro-forma beroep

Het kan zijn dat je voor je beroep meer tijd denkt nodig te hebben, bijvoorbeeld omdat je eerst advies wilt inwinnen of een deskundigenrapport laat opstellen. Om je recht op beroep niet te verspelen, moet je binnen zes weken een pro-forma beroep instellen. Dit doe je bij dezelfde rechter als waar je het gewone beroep bij instelt. In je pro-forma beroep deel je mee dat je beroep instelt. Je schrijft dat je het niet eens bent met het besluit van het bestuursorgaan en waarom je meer tijd nodig hebt voor de motivering van je beroep. Bij de brief moet

je, als dat mogelijk is, een kopie meesturen van het besluit/uitspraak waar je het niet mee eens bent.

Let op: als het besluit is gebaseerd op de [Crisis- en herstelwet](#), krijg je geen extra tijd voor het aanvullen van je beroepschrift met nieuwe argumenten! Je mag na verloop van de beroepstermijn wel je eerder genoemde argumenten beter onderbouwen, bijvoorbeeld door middel van een advies van een deskundige.

6.6 Schorsing of voorlopige voorziening

Net als bij de bezwaarprocedure heb je ook in de beroepsfase de mogelijkheid tot het indienen van een [voorlopige voorziening](#). Hiermee kun je voor-

komen dat het besluit/uitspraak wordt uitgevoerd. Een verzoek om een voorlopige voorziening mag je, als je tenminste op tijd beroep hebt ingesteld, wel later indienen.

6.7 Wat moet er in een beroepschrift staan?

Een beroepschrift moet in ieder geval bevatten:

- Naam en adres van de indiener of groep
- datum
- een omschrijving en de datum van het besluit waartegen beroep wordt ingesteld
- waarom je het niet eens bent met het besluit/de uitspraak (gronden van beroep)

Wees duidelijk en volledig. Deel de brief in van meest belangrijk naar minst belangrijk argument. Breng kopjes aan. Verwijs zo nodig naar bijlagen om bepaalde punten verder uit te werken. Onderbouw je kritiekpunten met zakelijke argumenten. Een beroep op autoriteiten (onderzoekers, prominenten, hogere bestuursorganen, rechters) kan jouw argumenten kracht bij zetten. Wie stelt moet bewijzen: soms is dan ook een deskundig tegenonderzoek nodig om het onderzoek van je tegenpartij te ontcrachten.

Wees creatief en noem een reëel alternatief voor een omstreden besluit. Zo'n constructieve opstelling laat zien dat je meedenkt en ook naar een oplossing wilt zoeken voor het geconstateerde probleem. Bovendien biedt een alternatief beslissers een oplossing van het probleem die zij zonder (al te veel) gezichtsverlies kunnen overnemen. Ga na of het bestuursorgaan, ter voorkoming van een juridische procedure, met je wil onderhandelen over een alternatieve oplossing.

Ga na of het bestuursorgaan verdragen, wetten, (inter)nationale richtlijnen, algemene maatregelen van bestuur, verordeningen, structuurvisies, inpassingsplannen en aanwijzingsbesluiten van andere bestuursorganen goed heeft verwerkt in het besluit. Zie voor een voorbeeld van een beroepschrift [Voorbeeldbrieven](#).

6.8 Wanneer neemt de rechter mijn beroep niet in behandeling?

De rechter moet een beroepschrift niet ontvankelijk verklaren als (onder meer):

- je het bezwaar- en/of beroepschrift niet binnen de termijn van zes weken na het betreffende (ontwerp)besluit indient;
- je het griffiegeld niet, of niet op tijd hebt betaald;
- je niet als belanghebbende wordt aangemerkt.

6.9 De stappen als je beroep wel ontvankelijk is

Als de rechter je beroep ontvankelijk verklaart, vinden de volgende stappen plaats.

Het vooronderzoek

Als je een beroepschrift hebt ingediend en je beroep is ontvankelijk, dan wordt het bestuursorgaan in de gelegenheid gesteld om een verweerschrift in te dienen. Daarmee is het vooronderzoek begonnen. Het bestuursorgaan heeft 4 weken (art. 8:42 Awb) om een verweerschrift in te dienen. Deze termijn kan verlengd worden. Tijdens het vooronderzoek kan de rechter partijen verzoeken om

schriftelijk inlichtingen te geven en stukken in te zenden. Je kunt het ook gebruiken om getuigen te zoeken en onderzoek in te stellen etc. Stuur de stukken op tijd op, uiterlijk 10 dagen voor de zitting, of de datum die in de brief staat met de uitnodiging voor de zitting.

De hoorzitting

Na afloop van het vooronderzoek worden partijen schriftelijk uitgenodigd om op een zitting van de bestuursrechter te verschijnen (art. 8:56 Awb).

Het doel van een hoorzitting is dat de rechter een compleet beeld krijgt van alle feiten en omstandigheden die destijds bij het bestreden besluit zijn betrokken. De rechter toetst of het bestuursorgaan onder die omstandigheden in redelijkheid tot het besluit heeft kunnen komen. Nieuwe omstandigheden, zoals gewijzigde wetten nadat het besluit is genomen, spelen daarbij dus geen rol!

Je kunt de nieuwe omstandigheden wel noemen, want nadat de rechter heeft besloten of het bestre-

den besluit in stand blijft, kijkt hij ook naar de gevolgen van de eventuele vernietiging. Daarbij kan hij wel de nieuwe omstandigheden betrekken.

Tijdens de hoorzitting krijg je in het bijzijn van alle andere genodigden, de gelegenheid om je beroepschrift mondeling toe te lichten. Je kunt je voorbereiden door een pleitnota te schrijven. Maak daarvan kopieën voor de rechter(s), de griffier, de andere partijen en eventueel de pers.

Een aantal belangrijke beginselen die de rechter in acht moet nemen en die ook voor de eiser van belang zijn om te weten, zijn het relativiteitsbeginsel, marginale toetsing en toetsing 'ex tunc'. Hieronder volgt een beknopte uitleg.

Het relativiteitsvereiste

Het relativiteitsbeginsel houdt in dat de rechter in beroep of hoger beroep een besluit niet automatisch mag vernietigen omdat het besluit in strijd is met een geschreven of ongeschreven rechtsregel (bijvoorbeeld een wet). Eerst moet de rechter toetsen of die regel 'strekt tot bescherming van de belangen van degene die zich daarop beroept'.

Het kan soms lastig zijn te bepalen of jouw belangen worden beschermd door de wet waar je naar verwijst. Een situatie waarbij er een geluidsnorm wordt overschreden waar jij in jouw woonsituatie direct last van hebt is een duidelijk voorbeeld van een regeling die ervoor is bedoeld om jouw persoonlijk belang te beschermen. Hier kan je dus zonder problemen naar verwijzen. Maar, het is niet altijd zo duidelijk. Zo kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een verweven belang. Dit kan het geval zijn wanneer je in of direct naast een beschermd gebied woont. Het hebben van een goede kwaliteit leefomgeving (persoonlijk belang) hangt dan sterk samen met het belang van de bescherming van natuur en landschap (het algemeen belang dat is beschermd door de Wet natuur-

bescherming). Dit verweven belang kan er dus voor zorgen dat je toch mag verwijzen naar een regeling die eigenlijk alleen opkomt voor het algemeen belang.

Wil je het landschap, de natuur of een ander algemeen belang beschermen, maar woon je er niet middenin of tegenaan? Dan heb je daar waarschijnlijk geen eigen belang bij. In dat geval kom je niet ver. Je kunt dan beter hulp zoeken van een stichting of vereniging, die dat algemeen belang beschermt.

Het relativiteitsbeginsel is terug te vinden in [artikel 8:69a van de Algemene wet bestuursrecht](#). In het [overzichtsarrest](#) van de Afdeling over het relativiteitsvereiste is per onderwerp uitgelegd waar je rekening mee moet houden.

Marginale toetsing en toetsing 'ex tunc'

In Nederland kennen we machtenscheiding, dat betekent dat een rechter niet op de stoel van het bestuur mag gaan zitten. De rechter beoordeelt daarom alleen of het bevoegd gezag binnen de geldende wet- en regelgeving in redelijkheid tot het besluit heeft kunnen komen. De rechter zal geen uitspraak doen over keuzes die de overheid maakt binnen de ruimte die de wet daarvoor geeft. Dit heet marginale toetsing. De rechter toetst besluiten naar de wet en regelgeving zoals die was op het moment dat het besluit genomen werd, 'ex tunc'.

Hou het kort en bondig: de rechter kent de stukken. Je kunt deskundigen of adviseurs meebrengen, maar ook foto's of plankaarten. Hou je daarbij wel aan de aanwijzingen die je van te voren van de griffier krijgt. Ook de andere partijen mogen hun

argumenten naar voren brengen. Probeer daarop te anticiperen en reageer tijdens de zitting.

Je kunt voor een hoorzitting de hulp inroepen van een advocaat. Kijk voor meer informatie hierover bij [juridische hulp, advocaat](#).

De uitspraak

Aan het einde van de hoorzitting kan de rechter mondeling een uitspraak doen (art. 8:67 Awb). Maar de rechter kan ook beslissen om de uitspraak schrif-

telijk, binnen 6 weken te geven (art.8:66 Awb). Die termijn kan verlengd worden, en dat gebeurt ook regelmatig.

6.10 Kan ik na de Raad van State nog ergens terecht?

Na de Raad van State is er geen hogere rechterlijke instantie. Dus je moet je bij de uitspraak neerleggen. Alleen wanneer het om een uitspraak over de interpretatie van een Europese richtlijn gaat, zoals de Vogel- of Habitatrichtlijn of de richtlijn over luchtkwaliteit, kun je nog wel overwegen een [klacht](#)

[in te dienen](#). Dit doe je dan bij de [Europese Commissie](#). De Commissie bekijkt of ze de uitspraak van de Raad van State voorlegt aan het [Europese Hof van Justitie](#). Deze procedure duurt zo'n twee tot drie jaar.

7 Voorlopige voorziening

Een voorlopige voorziening is een tijdelijke maatregel, die de rechter kan treffen om bepaalde gevolgen van een besluit te voorkomen. Hij kan het besluit bijvoorbeeld tijdelijk schorsen (buiten werking stellen) of een andere tijdelijke voorziening treffen.

Als je zienswijzen, bezwaar of beroep hebt ingesteld, wil dat niet zeggen dat het besluit niet mag worden uitgevoerd. Zodra een omgevingsvergunning is verleend voor het kappen van een boom, mag deze worden gekapt, ook al loopt er een zienswijze-, bezwaar- of beroepsprocedure. Als de kap tot onherstelbare schade of onomkeerbare gevolgen leidt, kun je vragen aan de rechter om het besluit tijdelijk te schorsen, of een tijdelijke maatregel te treffen. Dat kan alleen als je al een bezwaar- of

beroepschrift hebt ingediend en als er sprake is van "onverwijlde spoed", gelet op de belangen, die voor jou in het spel zijn.

De voorzieningenrechter zal bij de beoordeling van het verzoek een afweging maken tussen jouw belangen, of de belangen die jouw rechtspersoon vertegenwoordigt, en die van degene die baat heeft bij het besluit, zoals de vergunninghouder.

11 oktober 2012 - De eerste zitting bij het paleis van Justitie in Den Haag van het proces dat Milieudefensie en vier Nigeriaanse boeren en vissers tegen Shell hebben aangespannen. v.l.n.r.: Visser Friday Alfred Akpan, Eric Dooh, een medewerkster van de ambassade van Nigeria, een advocaat van de vier eisers, Chief Fidelis A. Oguru en Alali Efanga.

7.1 Procedure stap voor stap

1. Het verzoek om voorlopige voorziening

Een verzoek om schorsing of voorlopige voorziening dien je schriftelijk in bij de Voorzieningenrechter van de rechtbank of Raad van State. In het besluit waar je beroep tegen aantekent staat bij welke rechter je moet zijn, en wat het adres is.

Geef in je verzoek aan waarom er sprake is van een spoedeisend belang. Er is bijvoorbeeld sprake van een spoedeisende belang als overduidelijk is dat het besluit bijna wordt uitgevoerd, en als de situatie daardoor onomkeerbaar verandert. Als er geen voorlopige voorziening getroffen wordt betekent dat dat een uitspraak over het bezwaar of beroep eigenlijk geen zin meer heeft, omdat de boom al is gekapt, bijvoorbeeld.

2. Griffierecht

Voor de behandeling van een verzoek om schorsing of voorlopige voorziening worden griffiekosten in rekening gebracht, die je tijdig moet betalen. Het griffierecht is hetzelfde als bij het instellen van beroep en bedraagt 152 euro voor een of meerdere natuurlijke personen en 302 euro voor een of meerdere rechtspersonen (groepen, organisaties). Je kunt in je verzoek om voorlopige voorziening vragen om de tegenpartij te veroordelen in de proceskosten. Dat wil zeggen dat het bestuursorgaan je kosten (griffierecht, kosten advocaat) moet vergoeden als het verzoek wordt toegewezen.

3. De uitspraak

De Voorzieningenrechter doet meestal schriftelijk uitspraak nadat er een zitting heeft plaatsgevonden. In uitzonderlijke gevallen kan mondeling uitspraak worden gedaan of uitspraak worden gedaan zonder dat er een zitting heeft plaatsgevonden. De voorziening die de rechter treft hoeft niet persé schorsing in te houden. De rechter kan ook een andere voorziening treffen, bijvoorbeeld het verbinden van bepaalde voorschriften aan een vergunning (zoals geluidsbeperkende voorschriften).

Ook kan de rechter bepalen hoe lang de voorziening geldt. Ze geldt in elk geval niet langer dan het moment dat de rechter een uitspraak heeft gedaan op het beroepschrift, want daaruit blijkt of het bestreden besluit in stand blijft of vernietigd wordt.

4. Opheffing en wijziging

Als de omstandigheden wijzigen kan de getroffen voorziening worden opgeheven of gewijzigd. Daar kunnen de belanghebbenden ook om verzoeken.

Een modelbrief voor een verzoek om voorlopige voorziening vindt je in het document [voorbeeldbrieven](#).

Actie-toolkit stap 1 2 3 4

Juridische informatie: Tips voor inspraak, bezwaar en beroep

Deze juridische informatie hoort bij stap 4
uit onze actie-toolkit om succesvol actie te voeren.

Je vindt alle stappen op

milieudedefensie.nl/doe-mee/actie-toolkit

Milieudedefensie
Friends of the Earth Netherlands
Postbus 19199, 1000 GD Amsterdam
service@milieudedefensie.nl
www.milieudedefensie.nl

© Milieudedefensie, september 2019
herzien in december 2022